

tumisoikeuttamme ilmoittamalla 31.5. mennessä sellaiset maakunnallisesti tai kansallisesti arvokkaat luontokohteet, jotka tulee huomioida maankäytössä.

Jurmon kehittämiseen käytettiin rahaa

Jurmon lintuasemalla on käynyt alkuvuodesta runsaasti väkeä. Asumistasoa nosti maaliskuun alkupuolella käyttöön otettu, puuvajaan sijoitettu kompostoiva kuivakäymälä. Entinen huussi jäi pelkästään Klasun vuokramökkiläisten käyttöön.

Mikroaaltouuni on hankittu ja paikka sille tehty. Käyttöön se voidaan ottaa heti, kun sähkömies käy vaihtamassa liian pienen automaattisulakkeen suuremmaksi.

Muuta

TLY ja sen toiminta on ollut näkyvästi esillä lehti- ja radiojutuissa, jotka ovat liittyneet muun muassa talvilintulaskentoihin, pihabongaukseen sekä Ruissalon lintukävelyihin.

Maastokausi on nyt parhaimmillaan. Toivotamme kaikille Ukulin

lukijoille hienoja kokemuksia lintujen ja muun luonnon parissa. Muistutamme samalla, että jokainen voi osallistua FINIBA-laskentoihin ja projektilajien, nauru- ja pikkulokin, kartoittamiseen ja näin olla mukana keräämässä tärkeää perustietoa, jota ilman linnuston suojeleminen on mahdotonta. Näistä ja muista ajankohtaisista asioista löydät lisää tietoa tästä lehdestä, TLY:n kotisivuilta, Ukuliverkosta sekä Tiira-lehdestä.

Vakioreitit – linnustonseurannan uusi menetelmä

Lintujen levinneisyyden ja runsauden seurannalla on Suomessa vanhat perinteet. Etenkin Einari Merikallion¹ jo 1940-luvulla aloittamat linjalaskennat ja niiden toistot ovat pitäneet Suomen linnustonseurannan eräänä kärkimaana aina 1990-luvulle saakka. Upea teos Muuttuva pesimälinnusto² esittelee tämän aineiston ja linnustonmuutokset erinomaisesti. Tämän jälkeen on mm. Brittein saarten, Ruotsin ja Tanskan pesimälinnuston seuranta voimistunut selvästi, mutta Suomi on edelleen Euroopan maiden kärkijoukossa seurantojensa monipuolisuuden vuoksi.

Lintujen levinneisyyden ja runsauden muutokset ovat linnustonsuojelun keskeinen tietolähde. Ilman tarkkoja tietoja emme kykene toimimaan tehokkaasti linnuston hyväksi. Sen vuoksi on tärkeää saada mahdollisimman hyvät tiedot lintujen esiintymisestä, jotta suojeletoimet voidaan keskittää oikealla tavalla oikeaan aikaan oikeaan lajiin.

Pitkään käytetyt menetelmät

Lintujen levinneisyyttä koko Suomessa on kartoitettu kaksi kertaa lintuatlaksen merkeissä ja kolmas on menossa. Atlaksesta tarkemmin yhdistyksen kotisivuilla³, valtakunnallisen atlaksen kotisivuilla⁴ ja edellisessä Ukulissa⁵.

Pesimälinnuston runsauden muutoksia on seurattu 1980-luvulta alkaen vuosittain toistettavilla pistelaskennoilla ja linjalaskennoilla. Pistelaskennassa lasketaan 20 pisteen linnusto 5 minuutin otantana yhtenä aamuna alkukesällä. Linjalaskennassa omavalintainen reitti kuljetaan samoin alkukesän aamuna ja kaikki linnut lasketaan. Molemmissa erotellaan linnut lähialueelta ns. pääsaralle ja kaikki havaitut linnut tutkimmussaralle. Molempia on laskettuja muutamia vuosittain maakunnassa. Vesilintujen laskentaan on ollut oma seurantansa. Kaikkien seurantojen ohjeet löytyvät luonnontieteellisen keskusmuseon nettisivuilta⁶.

Esko Gustafsson

Talvisin on jo yli 50 vuotta laskettu talvireittejä. Varsinais-Suomessa on runsaasti reittejä, mutta aina mahtuu lisää etenkin jos ei suunnittele reittiä aivan Turun lähiympäristöön. Ohjeet löytyvät Luonnontieteellisen keskusmuseon sivuilta⁶ ja paljon aiheeseen liittyvää on myös TLY:n kotisivuilla³. Tulokset voi palauttaa myös netin kautta. Toivottavasti muidenkin laskentojen tuloksia voi lähiaikoina palauttaa netin kautta.

Vakioreitit

Pitkään käytetyissä menetelmissä on ollut yksi puute ylitse muiden: laskennat eivät ole jakautuneet tasaisesti ja edustavasti Suomen eri kolkkiin. Tietenkään niitä ei ole ollut myöskään riittävästi, mutta se on toinen juttu. Itse valitut reitit ja pisteet eivät välttämättä kuvasta alueen linnustoa samassa suhteessa kuin

alueella on eri ympäristöjä. Pellot, taimikot ja hakkuuaukeat ovat hyviä esimerkkejä niistä ympäristöistä, joiden linnusto helposti jää näiden laskentojen ulkopuolelle.

Vakioreitit korjaavat edellä mainitun puutteen seurantojen sijainnista. Niillä on myös muita etuja nykyisiin verrattuna. Niitä ei ole tarvetta laskea joka vuosi ja laskija voi vaihtua eri vuosien välillä. Nämä seikat mahdollistavat nykyistä joustavamman ja toivottavasti tuloksettaamman seurantajärjestelmän.

Vuonna 2006 aloitetut vakioreitit on sijoitettu koko Suomeen tasaisesti 25 kilometrin välein. Niitä on Suomessa yhteensä 538 kpl, joista 17 sijoittuu Varsinais-Suomeen. Reitti kulkee 1 x 2 kilometrin suorakulmion reunoja ja kokonaisuutena tulee siis 6 km. Reitin voi laskea kevennetyllä menetelmällä (kaikki nähdyt linnut kirjataan ja merkinnät tehdään jaolla pää- ja apusarka) tai sitten kirjaten linnut pääsaran (25 metriä kulkureitin molemmilla puolilla) osalta myös tarkasti biotoopeille. Laskenta-aika on Varsinais-Suomessa 1.-17.6. ja pohjoisempana tietenkin myöhemmin. Tarkemmat ohjeet, vakioreitien kartat, lomakkeet ja kaikkea muuta löydät Luonnontieteellisen keskusmuseon nettiosoitteesta⁶.

Itse olen laskenut molempina keskinä kaksireittisiä. Tässä on niiden antamien kokemusten perusteella ohjeita.

1. Aloita tutustumalla netissä ohjeisiin ja reittien karttoihin. Niistä pääsee aika hyvin perille mitä voi olla odotettavissa. Valitse mielenkiintoinen reitti tai reitti, joka on lähellä sinulle tuttua paikkaa.
2. Varaa museolta reitti, tulosta reittikartta ja ohjeet. Tulosta myös esim. kansalaisen karttapaikasta

riittävän yksityiskohtainen kartta suunnistusta varten alueesta.

3. Tee etukäteen paperit ja muut valmistelut. Itse olen laittanut kartan muovitaskuun, ettei se kastu (metsä voi olla märkä kasteesta). Ota mukaan kirjoituslaskin ja sidokynä kiinni narulla. Pudonnutta kynää on täysin toivotonta löytää metsästä. Ota siis aina varakynä taskuun.

4. Koska reitti kulkee koordinaattiviivaa pitkin, niin GPS on erittäin hyvä olla mukana. Näin säästyy huomattavasti aikaa ja laskentamukavuus varmasti kasvaa. Itse olen käyttänyt kompassia ja suurennettuja karttapohjia, mutta vaikka pidän itseäni hyvänä kartanlukijana ja maastorekittelijänä, niin suunnistamiseen menee tuskallisen paljon energiaa. Tasaisessa ja ilman tarkkoja maastomerkkejä olevassa ympäristössä on lisäksi kuljetun matkan pituuden hahmottaminen ilman askelten laskentaa hankalaa.

5. Ohjeiden mukaan reitti pitäisi aloittaa mahdollisimman läheltä koilliskulmaa ja kulkemisen pitää tapahtua myötöpäivään. Itse olen aloittanut siitä kohdasta, jossa on ollut tie lähinnä koilliskulmaa. Näin olen välttynyt ylimääräiseltä kävelyiltä aamuhäiväisellä. Laskenta pitäisi aloittaa aamulla klo 4.30 ja se tulisi olla laskettuna kello 9-10 mennessä. Uuden laskijan kannattaa aloittaa laskenta jo klo 4, jotta välttyisi reitin lopun laskemisesta aamupäivällä, jolloin lintujen havaittavuus on jo huonontunut. Aluksi laskenta nimittäin sujuu hitaasti rutiineja opetellessa.

6. Kannattaa etukäteen opetella arvioimaan 25 metrin etäisyyttä maastossa. Linnuthan kirjataan kulku-uran molemmiin puoliin olevalle 25 metriä leveälle (yhteensä siis 50 m) pääsaralle ja sen ulko-

puoliselle apusaralle. Etukäteen mietitty ja harjoiteltu on jo puoleksi tehty. Mikäli otat laskennassa mukaan myös pääsaran biotoopit, on niiden etukäteisharjoittelu lähes pakollista, jotta homma sujuu.

7. Olen pitänyt mukana hyttysvioletta, mutta yhdelläkään reitillä ei ole ollut tarvetta sen käyttöön.

8. Linnuista sen verran, että erittäin merkittävä osa havainnoista perustuu ääniin. Toki näköhavainnotkin kertyy, mutta laulavat tai muuten äännelevät linnut ovat kyllä aamuissa metsässä ehdottomasti vallalla. Tärkeää on saada kaikki kaukaisetkin ääntelijät mukaan tuloksiin. Jotta kuuluvuus olisi mahdollisimman hyvä, laske reitti vain tyynenä tai lähes tyynenä aamuna.

9. Kun reitti on kierretty, niin tämän jälkeen on ehdottoman välttämätöntä joko samana päivänä tai ainakin lähipäivinä tarkistaa että maastomuistiinpanot ovat ymmärrettäviä. Parasta olisi, jos heti kirjoittaisit havainnot puhtaaksi, mutta ainakin itselläni on kyllä kaikilla reiteillä heti tekeminen jäänyt vain em. tarkistamiseksi. Nykyinen paperisysteemi on ainakin biotoopitarkastelun kanssa melko raskas ja aiheuttaa parin tunnin sisätyön tulosten kirjauksessa. Toivottavasti luvattu nettipalautus toimii ensi kesänä.

Vakioreitien sijainti

Vakioreittejä on siis maakunnassa 17 kpl. Niiden numerot ja sijainti ovat seuraavat: 13) Västanfjärd, Kajsasklinttarna, 24) Nauvo, Storlandet, 25) Parainen, Stortervo, Laskus, 26) Kemiö, Lappdal, 27) Perniö, Perniön asema, 44) Turku, Muhkuri, 45) Paimio, Sievola, 46) Salo (Halikko) Lehunummi, 47) Kiikala, Rihterummi, 58) Kusta-

vi, Kaurissalo, 59) Vehmaa, Kaanaanmaa, 60) Nousiainen, Uhlusuo, 61) Pöytyä Palokalliot, 62) Koski, Seljäkulma, 75) Laitila, keskusta, 77) Oripää, Kortesus ja 78) Loimaa, Haara.

Reiteistä on laskettu toistaiseksi 7 kappaletta. Itse olen laskenut Salon, Nousiaisten, Kosken ja Loimaan reitit. Markus Ahola on laskenut Perniön ja Kiikalan reitit ja Jari Valkama Pöytyän reitin. Muut reitit ovat toistaiseksi ilman laskentatuloksia. Toivottavasti jokainen reitti saadaan lasketuksi ainakin kerran lintuatlaksen aikana, jotta runsaustieto voidaan liittää osaksi levinneisyystietoa.

Vielä laskemattomista reiteistä kulkevat 13, 24, 25, 26 ja 58 kumpuilevissa kalliomaastoissa, joissa on runsaasti etenemistä helpottavia tuntomerkkejä. Turun ja Laitilan keskustojen reitit 44 ja 75 voi pääosin kulkea katuja pitkin, mielellään suunnuntaina, jolloin on vähiten häiritsevää liikennettä. Isoja peltoja halkovat reitit 45, 59 ja 77 vaativat mm. ojanvarsien hyödyntämistä ja muutamassa hankalassa paikassa voisi etukäteen kysyä maanviljelijältä lupaa kulkea pellon poikki.

Vakioreittien tuloksia

Reiteillä voi tehdä mukavia havaintoja, vaikka suurin osa linnuista on tietenkin peruslintuja kuten peippoja, metsäkivisiä ja pajulintuja. Omia hyviä havaintoja ovat olleet mm. metson pesä, laulava idänuunilintu ja varpuspöllöpoikue. Toki useimmiten reitille kuuluu vain tavanomaista lajistoa, mutta missä vain voi odottaa yllätys. Esimerkiksi Nousiaisissa keskellä metsää kuului hanhien ääntä ja kanadanhanhiparvi ylitti reitin.

Yhteensä 7 reitillä on toistaiseksi tavattu 82 lajia ja keskiarvokin on 46 lajia. Havainnot muutetaan pareiksi ja pareja on tavattu keskimäärin 272 reittiä kohden. Tavatuista pareista on peippoja ollut 18%, pajulintuja 13%, metsäkivisiä 5% ja punarintoja 4%. Näiden lisäksi 18 muuta lajia (sepelkyyhky, käki, kiuru, rautiainen, mustarastas, räkättirastas, laulurastas, punakylkirastas, pensaskerttu, lehtokerttu, sirittäjä, tiltalti, töyhtiäinen, talitiainen, varis, vihervarpunen, keltasirkku ja pikkukäpylintu+sp.) yltää vähintään prosentin osuuteen linnustosta. Muiden 60 lajin osuus kokonaisparimäärästä on vain viidennes.

Annan mielelläni lisää ohjeita ja jaan kokemuksia muissakin linnuseurannan menetelmissä. Ottaakaapa yhteyttä.

Kiitokset

Risto A. Väisänen Luonnontieteellisestä keskusmuseosta toimitti käyttööni tietoja maakunnan vakioreiteistä ja kommentoi käsikirjoitusta. Veijo Peltola ja Asko Suoranta lukivat ja kommentoivat käsikirjoitusta.

Kirjallisuus

⁵Gustafsson, E. 2007: Lintuatlas 2006-2010. Ukuli 38 (2/2007): 29-30.

¹Merikallio, E. 1955: Suomen lintujen levinneisyys ja lukumäärä. – Otava, Helsinki, 192 s.

³www.tly.info

⁴www.lintuatlas.fi

⁶www.fmn.helsinki.fi/seurannat/linnut.htm

²Väisänen, R. A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. – Otava, Helsinki, 567 s.

Tavatuista pareista on peippoja ollut 18%
© Raimo Heinonen, Raisio, toukokuu 2003.

